

Prof. univ. dr. **Carmen Tamara Ungureanu**

Lect. univ. dr. **Ionuț-Alexandru Toader**

Facultatea de Drept a Universității
„Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Drept civil

Partea generală. Persoanele

Ediția a 5-a, revizuită și adăugită de
Lect. univ. dr. Ionuț-Alexandru Toader

Editura
Stamangiu
2022

CAPITOLUL AL VI-LEA. PERSOANELE

Subcapitolul I. Persoana fizică

Persoana fizică desemnează omul, privit ca titular de drepturi subiective civile și de obligații civile. Orice ființă umană are calitatea de persoană fizică.

Instituția persoanei fizice este reglementată în mai multe acte normative: Codul civil în vigoare (art. 34-186), Legea nr. 105/2022 pentru modificarea și completarea Legii nr. 119/1996 cu privire la actele de stare civilă, precum și pentru abrogarea O.G. nr. 41/2003 privind dobândirea și schimbarea pe cale administrativă a numelor persoanelor fizice^[1], O.G. nr. 69/2002 privind unele măsuri pentru operaționalizarea sistemului informatic de emiteră și punere în circulație a documentelor electronice de identitate și rezidență^[2], Legea nr. 119/1996 cu privire la actele de stare civilă^[3], Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului^[4] etc.

Secțiunea 1. Individualizarea persoanei fizice

Subsecțiunea 1. Noțiuni

Prin individualizarea (identificarea) persoanei fizice se înțelege stabilirea identității ei prin mijloace care să permită identificarea persoanei fizice în raporturile juridice.

Individualizarea persoanei fizice se realizează în toate raporturile juridice în care aceasta apare ca titulară de drepturi și obligații, nu doar în raporturile juridice de drept privat. Identificarea persoanei fizice este o instituție complexă, din care numai o parte aparține dreptului privat.

Identificarea persoanei fizice este *necesară*, deoarece, pe de o parte, societatea are interesul ca fiecare componentă a sa să poată fi identificată în multiplele raporturi la care participă, iar, pe de altă parte, fiecare persoană fizică, în calitate de participantă la diverse raporturi juridice, este direct

---

[1] Publicată în M. Of. nr. 412 din 29 aprilie 2022.

[2] Republicată în M. Of. nr. 844 din 15 septembrie 2004, cu modificările și completările ulterioare.

[3] Republicată în M. Of. nr. 339 din 18 mai 2012.

[4] Republicată în M. Of. nr. 159 din 5 martie 2014, cu modificările ulterioare.

interesată să se poată individualiza^[1]. Individul se identifică deci față de societate și de către societate^[2].

Subsecțiunea a 2-a. Mijloace de individualizare

Pentru identificarea persoanei fizice sunt necesare anumite mijloace, atribute. În dreptul privat, principalele mijloace de identificare a persoanei fizice sunt: *numele, domiciliul și starea civilă*. Numele permite recunoașterea persoanei fizice și desemnarea ei, domiciliul indică locul unde ea poate fi găsită, iar starea civilă stabilește identitatea juridică a persoanei fizice respective.

Mijloacele de identificare a persoanei fizice sunt drepturi nepatrimoniale și prezintă caracteristicile specifice acestora: sunt opozabile *erga omnes*, inalienabile, insesizabile, imprescriptibile, aparțin oricărei persoane fizice, sunt nesusceptibile de exercitare prin reprezentare.

§1. Numele

1.1. Noțiune

Noțiunea de nume nu este definită în legislație. În literatura juridică, numele este definit ca fiind acel mijloc de identificare a persoanei fizice care constă în cuvintele prin care aceasta se individualizează în familie și în societate, cuvinte stabilite, în condițiile legii, cu această semnificație^[3].

Numele este reglementat în Codul civil în vigoare, prin dispoziții generale, și în Legea nr. 119/1996 cu privire la actele de stare civilă, ca lege specială. Codul civil joacă rolul de drept comun în materie.

Numele poate avea un *sens larg*, în conținutul său intrând atât numele de familie (sau patronimic), cât și prenumele, și un *sens restrâns*, când se referă numai la numele de familie; de exemplu, în art. 282 C. civ. se face referire numai la numele de familie^[4]. De regulă, noțiunea de nume este folosită în sensul său larg.

---

[1] A se vedea G. BOROI, *op. cit.*, p. 349.

[2] A se vedea I. REGHINI, Ș. DIACONESCU, P. VASILESCU, *op. cit.*, p. 160.

[3] A se vedea G. BOROI, *op. cit.*, p. 351. Pentru o altă definiție și o prezentare detaliată a dreptului la nume, a se vedea T. BODOAȘCĂ, *Opinii privind definiția și caracterele juridice ale dreptului la (un) nume*, în *Dreptul nr. 4/2015*, p. 9 și urm.

[4] Articolul 282 C. civ.: „Viitorii soți pot conveni să își păstreze numele dinaintea căsătoriei, să ia numele oricăruia dintre ei sau numele lor reunite. De asemenea, un soț poate să își păstreze numele de dinaintea căsătoriei, iar celălalt să poarte numele lor reunite”.

Din punct de vedere structural, numele este alcătuit din *numele de familie* și din *prenumele* persoanei fizice.

Numele de familie este acea componentă a numelui care indică legătura persoanei fizice cu o anumită familie și deci o individualizează în primul rând în societate, deosebind-o, de regulă, de membrii altei familii. Prenumele servește la individualizarea unei persoane fizice mai ales în raporturile cu ceilalți membri ai familiei din care face parte, dar și în raporturile cu alte persoane care au același nume de familie.

Numele, ca drept personal nepatrimonial, are următoarele *caractere juridice*:

- legalitatea – numele este recunoscut, ca aptitudine, de lege, iar condițiile de dobândire, modificare ori schimbare sunt stabilite prin lege;

- egalitatea – regimul juridic al persoanei fizice este același, egal pentru toți oamenii, indiferent de rasă, naționalitate, origine etnică, religie, sex sau alte asemenea criterii;

- inalienabilitatea – persoana fizică nu poate renunța la nume și nu îl poate înstrăina;

- intangibilitatea – nicio persoană fizică nu poate fi lipsită de folosința sau exercițiul dreptului la nume; eventualele îngrădiri pot interveni numai în cazurile și în condițiile prevăzute de lege;

- universalitatea – toți oamenii au dreptul la nume și omul se individualizează prin numele său oriunde s-ar afla, în spațiu și în timp (potrivit art. 82 C. civ., „Orice persoană are dreptul la numele stabilit sau dobândit, potrivit legii”);

- imprescriptibilitatea – oricât timp ar dura neutilizarea numelui, dreptul asupra numelui nu se stinge prin prescripție extinctivă; de asemenea, oricât timp ar folosi cineva un nume, simplul fapt al posesiei numelui respectiv nu poate conduce la dobândirea numelui; rezultă că numele nu poate fi dobândit prin uzucapiune (prescripție achizitivă);

- personalitatea – dreptul la nume are un caracter strict personal; el nu este susceptibil de exercitare prin reprezentare;

- obligativitatea – orice persoană are nu numai dreptul, dar și obligația de a purta un nume^[1].

Prenumele are aceleași caractere juridice cu numele de familie, dar numai atunci când este asociat cu acesta din urmă. Privit izolat, prenumele are o valoare juridică inferioară; de exemplu, nu produce efecte juridice semnătura compusă numai din prenume^[2].

---

^[1] A se vedea și L. IRINESCU, *Comentarii, doctrină și jurisprudență* (la art. 34-163), în *Noul Cod civil...*, vol. I, p. 125-127.

^[2] A se vedea O. UNGUREANU, C. MUNTEANU, *op. cit.*, p. 194.

1.2. Dobândirea (stabilirea) numelui și a prenumelui

Potrivit art. 84 alin. (1) și (2) C. civ., *numele de familie* se dobândește prin efectul filiației și poate fi modificat prin efectul schimbării stării civile, în condițiile prevăzute de lege. *Prenumele* se stabilește la data înregistrării nașterii, pe baza declarației de naștere făcute de persoana care declară nașterea, și nu poate fi format din mai mult de trei cuvinte.

Dobândirea numelui este reglementată și în Legea nr. 119/1996 cu privire la actele de stare civilă, republicată. Referiri la nume se găsesc și în Legea nr. 272/2004, privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată; astfel, art. 9 prevede: „(1) Copilul are dreptul la stabilirea și păstrarea identității sale. (2) Copilul este înregistrat imediat după naștere și are de la această dată *dreptul la un nume*, dreptul de a dobândi o cetățenie și, dacă este posibil, de a-și cunoaște părinții și de a fi îngrijit, crescut și educat de aceștia. (3) Părinții aleg numele și prenumele copilului, în condițiile legii (...)” (*s.n.*).

Prin *filiație* se înțelege raportul de descendență dintre un copil și fiecare dintre părinții lui. Filiația este de două feluri: față de mamă (maternitate) și față de tată (paternitate). Aceasta este filiația firească. Filiația se mai poate stabili și prin adopție, când se numește filiație civilă. Un nou tip de filiație care se poate stabili este aceea care rezultă din reproducerea umană asistată medical cu terț donator sau cu mamă surrogat^[1]; în acest caz, printr-o ficțiune a legii (ca în cazul filiației din adopție), Codul civil prevede aplicarea normelor filiației firești.

În funcție de situația juridică în care se găsește copilul la naștere, există trei cazuri de dobândire a numelui de familie:

- cazul copilului din căsătorie;
- cazul copilului din afara căsătoriei;
- cazul copilului născut din părinți necunoscuți.

1.2.1. Numele și prenumele copilului din căsătorie

Potrivit art. 492 C. civ., „Părinții aleg prenumele și, când este cazul, numele de familie al copilului, în condițiile legii”.

Articolul 449 C. civ. reglementează numele copilului din căsătorie. Astfel, copilul din căsătorie ia *numele de familie* comun al părinților săi. Dacă părinții nu au un nume comun, copilul ia numele unuia dintre ei sau numele lor reunite. În acest caz, numele copilului se stabilește prin acordul părinților și se declară, odată cu nașterea copilului, la serviciul public comunitar local de evidență a persoanelor. În lipsa acordului părinților,

^[1] A se vedea, în acest sens, S. GUȚAN, *Reproducerea umană asistată medical și filiația*, Ed. Hamangiu, București, 2011, p. 108 și urm.

instanța de tutelă hotărăște și comunică hotărârea rămasă definitivă la serviciul public comunitar local de evidență a persoanelor unde a fost înregistrată nașterea.

Articolul 15 alin. (3) din Legea nr. 119/1996 privind actele de stare civilă (legea specială) precizează că, dacă părinții nu au nume de familie comun, întocmirea actului de naștere se face pe baza declarației scrise și semnate de ambii părinți, din care trebuie să rezulte numele de familie al copilului.

Dacă din căsătorie au rezultat mai mulți copii și părinții nu au un nume de familie comun, nu este obligatoriu ca toți copiii să poarte același nume, deci legea permite stabilirea unor nume de familie diferite (de exemplu: un copil ia numele tatălui, alt copil ia numele mamei, un al treilea copil ia numele lor reunite)^[1].

În ceea ce privește *prenumele* copilului din căsătorie, el se stabilește la data înregistrării nașterii, pe baza declarației de naștere. Conform art. 15 alin. (2¹) din Legea nr. 119/1996, „prenumele declarat la data înregistrării nașterii nu poate fi format din mai mult de trei cuvinte”. Părinții au libertatea de alegere a prenumelui copilului. Cu toate acestea, conform art. 84 alin. (2) teza a II-a C. civ., este interzisă înregistrarea de către ofițerul de stare civilă a prenumelor *indecente, ridicole* și a altor asemenea, de natură a afecta ordinea publică și bunele moravuri ori interesele copilului, după caz. Prevederea este reluată în art. 15 alin. (2) din Legea nr. 119/1996, care o dublează pe cea din Codul civil (legea generală)^[2]. În acest caz, părinții pot opta pentru alte cuvinte având semnificația de prenume. Dacă există neconcordanță între prenumele copilului trecut în certificatul medical constatator al nașterii și declarația verbală a declarantului, stabilirea prenumelui copilului se face prin declarație scrisă și semnată de ambii părinți, din care trebuie să rezulte prenumele copilului. În cazul în care părinții nu se înțeleg, hotărăște instanța de tutelă, la fel ca în cazul numelui [art. 15 alin. (3) din Legea nr. 119/1996].

---

[1] În literatura juridică s-a precizat că o asemenea situație trebuie evitată; a se vedea, în acest sens, O. UNGUREANU, C. MUNTEANU, *op. cit.*, p. 171.

[2] Referitor la inutilitatea și dublarea nejustificată a normelor generale din Codul civil privind starea civilă cu norme din legea specială (Legea nr. 119/1996 cu privire la actele de stare civilă), a se vedea T. BODOAȘCĂ, *Opinii referitoare la concursul dintre unele dispoziții ale Codului civil (Legea nr. 287/2009) și diverse reglementări ale Legii nr. 119/1996 cu privire la actele de stare civilă*, în Dreptul nr. 7/2012, p. 11 și urm.

1.2.2. Numele și prenumele copilului din afara căsătoriei

Articolul 450 C. civ. reglementează numele copilului din afara căsătoriei. Astfel, copilul din afara căsătoriei ia *numele de familie* al aceluia dintre părinți față de care filiația a fost mai întâi stabilită [art. 450 alin. (1) C. civ.]. Dacă la naștere copilul are filiația stabilită numai față de un părinte, el dobândește numele de familie pe care îl poartă acest părinte (de regulă, numele mamei).

Dacă la naștere copilul din afara căsătoriei a fost recunoscut în același timp de ambii părinți, adică și-a stabilit filiația în același timp față de ambii părinți, numele de familie al copilului se stabilește ca în cazul în care ar fi vorba despre numele copilului din căsătorie, ai cărui părinți nu au nume de familie comun. În cazul în care părinții nu se înțeleg, hotărăște instanța de tutelă.

Spre deosebire de reglementarea anterioară^[1], în cazul în care filiația a fost stabilită *ulterior* și față de celălalt părinte, copilul, *prin acordul părinților*, poate lua numele de familie al părintelui față de care și-a stabilit filiația ulterior sau numele reunite ale acestora. Noul nume de familie al copilului se declară de către părinți, împreună, la serviciul public comunitar local de evidență a persoanelor la care a fost înregistrată nașterea^[2]. În lipsa acordului părinților, hotărăște instanța de tutelă [art. 450 alin. (2) C. civ.]. Prin urmare, instanța intervine numai atunci când părinții nu se înțeleg^[3].

În ceea ce privește *prenumele* copilului din afara căsătoriei, dacă la data declarării nașterii filiația este stabilită numai față de un părinte, acesta stabilește prenumele copilului. Dacă filiația este stabilită față de ambii părinți, se aplică prevederile referitoare la prenumele copilului din căsătorie.

1.2.3. Numele și prenumele copilului născut din părinți necunoscuți

Potrivit art. 84 alin. (3) C. civ., numele de familie și prenumele *copilului găsit, născut din părinți necunoscuți*, precum și cele ale *copilului care este*

^[1] În reglementarea fostului Cod al familiei [art. 64 alin. (2)], dacă filiația era stabilită ulterior și față de celălalt părinte, *numai* instanța judecătorească putea da încuviințarea copilului să poarte numele acestuia din urmă; însă instanța *nu* putea încuviința ca el să poarte numele reunite ale părinților.

^[2] În literatura juridică s-a afirmat că, în acest caz, modificarea numelui poate avea loc numai pe cale judecătorească ori administrativă, după caz. A se vedea, în acest sens, O. UNGUREANU, C. MUNTEANU, *op. cit.*, p. 172; E. CHELARU, *Drept civil...*, p. 87.

^[3] În același sens, a se vedea G.C. FRENȚIU, *Comentarii, doctrină și jurisprudență* (la art. 258-482), în *Noul Cod civil...*, vol. I, p. 650; E. LUPAN, S. SZTRANYICZKI, *Persoanele în concepția noului Cod civil*, Ed. C.H. Beck, București, 2012, p. 115.

părăsit de către mamă în spital, iar identitatea acesteia nu a fost stabilită în termenul prevăzut de lege, se stabilesc prin *dispoziția primarului* în a cărui rază teritorială a fost găsit copilul ori, după caz, s-a constatat părăsirea lui.

În cazul copilului găsit, pentru care nu se cunosc datele de identificare, persoana care l-a găsit are obligația de a anunța cea mai apropiată unitate de poliție în termen de 24 de ore [art. 19 alin. (1) din Legea nr. 119/1996]. În termen de 3 zile de la data găsirii copilului, este obligatorie întocmirea unui proces-verbal în care să se menționeze data, locul, împrejurările în care a fost găsit copilul, sexul și data presupusă a nașterii, astfel cum a fost stabilită de medic [art. 19 alin. (3) din Legea nr. 119/1996]. Actul de naștere al copilului găsit se întocmește în termen de 30 de zile de la data găsirii. Numele și prenumele copilului găsit se stabilesc prin dispoziție de către primarul unității administrativ teritoriale unde se înregistrează nașterea [art. 21 din Legea nr. 119/1996].

În cazul copilului părăsit de mamă în unități sanitare, actul de naștere se întocmește în termen de 30 de zile de la întocmirea procesului-verbal de constatare a părăsirii copilului. Dacă identitatea mamei nu a fost stabilită, serviciul de asistență socială este obligat ca în termen de 48 de ore să declare în scris nașterea la serviciul public comunitar de evidență a persoanelor/primăria unității administrativ teritoriale competente. Ofițerul de stare civilă solicită primarului, în termen de 5 zile de la solicitarea înregistrării nașterii, emiterea dispoziției privind stabilirea numelui de familie și a prenumelui și întocmește actul de naștere. Dispoziția privind stabilirea numelui și a prenumelui copilului se emite în termen de 5 zile de la solicitare [art. 21 alin. (2)-(4) din Legea nr. 119/1996].

Întrucât legea nu prevede ce nume și prenume va purta copilul, autoritatea competentă (primarul) are libertate deplină în determinarea acestora, cu respectarea reglementărilor în vigoare^[1].

1.3. Modificarea numelui de familie

Modificarea numelui de familie înseamnă înlocuirea acestuia datorită unor schimbări intervenite în starea civilă a persoanei fizice respective.

Schimbările de stare civilă care conduc sau pot conduce la modificarea numelui de familie sunt:

- schimbări în filiația persoanei fizice;

---

[1] A se vedea și E. LUPAN, I. SABĂU-POP, *Tratat de drept civil român. Persoanele*, Ed. C.H. Beck, București, 2007, p. 114-115; I. DOGARU, S. CERCEL, *Drept civil. Persoanele*, Ed. C.H. Beck, București, 2007, p. 124-125; O. UNGUREANU, C. MUNTEANU, *op. cit.*, p. 173.